

Sheresheva, M. Yu. "Koronavirus i turizm" [Coronavirus and Tourism]. *Naseleniye i ekonomika*, no. 4(2) (2020): 72-76. DOI: <https://doi.org/10.3897/popecon.4.e53574>
"Tourism: Europe will be at the frontline of the recovery, but only in 2024". https://www.eulerhermes.com/en_global/news-insights/economic-insights/Tourism-Europe-will-be-at-the-frontline-of-the-recovery-but-only-in-2024.html

United Nations World Tourism Organization (UNWTO). <http://www2.unwto.org/>
Wang, W.-T., and Belardo, S. "The role of knowledge management in achieving effective crisis management: a case study". *Journal of Information Science*, vol. 35, no. 6 (2009). DOI: <https://doi.org/10.1177/0165551509104234>
World Travel and Tourism Council (WTTTC). <https://www.wttc.org/>

УДК 338.484
JEL: Z31; Z39

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

©2021 ПАНОВА І. О., ТИМОЩУК А. В.

УДК 338.484
JEL: Z31; Z39

Панова І. О., Тимощук А. В. Теоретичні основи дослідження готельного господарства

Мета дослідження – характеристика теоретичних основ дослідження готельного господарства. Завдання: визначення сутності готельного господарства та висвітлення нормативно-правового регулювання готельного господарства. У рамках дослідження були використані такі методи: аналітичні, історичний, оцінювання, опис та інші. Сьогодні індустрія туризму є однією з провідних галузей господарств багатьох держав світу, яка забезпечує значні надходження до бюджету держав переважно за рахунок іноземних туристів. На її розвиток впливає низка чинників, зокрема: соціальні, економічні, культурні, політичні, природно-ресурсні, історичні, науково-технічний прогрес тощо. Готельне господарство, як складова туристичного бізнесу, має велике значення для економіки України. Головною метою готельної індустрії є надання послуг з тимчасового розміщення внутрішніх і закордонних туристів, що сприяє формуванню ринкового механізму господарювання, надходженню коштів до бюджету, створенню додаткових робочих місць і підвищенню рівня життя населення держави. Усе це свідчить про важливість вивчення загальних і особливих властивостей готельного господарства. Правове регулювання відіграє важливу роль не лише у готельному бізнесі, а й взагалі для всієї туристичної галузі. Правове поле, де функціонують підприємства індустрії гостинності, регулюється основними документами, зокрема: міжнародними конвенціями, законами, наказами та декретами, державними стандартами України тощо. Нормативно-правове регулювання забезпечує функціонування готельної індустрії та сприяє його розвитку на території України. Важливою також є державна підтримка готельного господарства, яка спрямована на стимулювання пріоритетних напрямів розвитку готельного бізнесу, дотримання державних стандартів і координацію туристичного обслуговування.

Ключові слова: готельне господарство, готельна справа, туристична галузь, індустрія гостинності, правове поле.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-235-240>

Рис.: 2. **Бібл.:** 21.

Панова Ірина Олександрівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: iryna.panova@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1975-5644>

Тимощук Анатолій Васильович – студент, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: tolik.timoshuk@gmail.com

UDC 338.484

JEL: Z31; Z39

Panova I. O., Tymoshchuk A. V. Theoretical Foundations of Research on Hotel Industry

The publication is aimed at characterizing the theoretical basis of research on hotel management. Objective: determining the essence of the hotel industry and highlighting the normative regulation of the hotel industry. The used methods are: analytical, historical, evaluation, description and others. Today, the tourism industry is one of the leading sectors of economies in many world countries, providing significant revenues to the budget of countries mainly at the expense of foreign tourists. Its development is influenced by a number of factors, in particular: social, economic, cultural, political, natural-resource, historical, scientific-technological progress, etc. Hotel industry, as part of the tourism business, is of great importance for the economy of Ukraine. The main goal of the hotel industry is to provide services for the temporary accommodation of domestic and foreign tourists, which contributes to the formation of a market mechanism of management, the receipt of funds to the budget, the creation of additional jobs and improving the standard of living of the State's population. All this indicates the importance of studying the general and special properties of the hotel economy. Legal regulation plays an important role not only in the hotel business, but also in general for the whole tourism industry. The legal framework for hospitality industry enterprises is regulated by the main documents, including: international conventions, laws, orders and decrees, the State standards of Ukraine, etc. Normative regulation ensures the functioning of the hotel industry and promotes its development in Ukraine. The State support to the hotel industry is not less important, which is aimed at stimulating the priority directions of hotel business development, compliance with the State standards and coordination of tourist servicing.

Keywords: hotel industry, hotel business, tourism industry, hospitality industry, legal framework.

Fig.: 2. **Bibl.:** 21.

Panova Iryna O. – PhD (Economics), Senior Lecturer of the Department of Tourism and Country Studies, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: iryna.panova@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1975-5644>

Tymoshchuk Anatolii V. – Student, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: tolik.timoshuk@gmail.com

Сьогодні індустрія туризму займає провідне місце в господарствах багатьох країн світу та забезпечує значні надходження валюти за рахунок іноземних туристів. Туристичний бізнес напряму афілійований із готельним господарством. Перш за все, це пояснюється тим, що розвиток внутрішнього та зовнішнього ринку туристичних послуг значною мірою залежить від стану матеріально-технічної бази та рівня обслуговування в готелях.

Дослідженням розвитку готельного господарства України займалися багато вітчизняних науковців, зокрема: Байлик С. І., Кашинська О. Є., Клапчук В. М., Миронова М. І., Оболенцева Л. В., Писаревський І. М., Шульгіна Л. М. та ін. Крім того, вагомий науковий внесок зробили вчені Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: Парфіненко А. Ю., Довгаль Г. В., Євтушенко О. В., Посохов І. С., Шамара І. М. та ін.

На становлення та розвиток готельного господарства вплинув ряд чинників, зокрема:

- ✦ *соціальні*. Динамічний розвиток суспільних відносин сприяв демографічним і міграційним процесам, які спричинили попит на засоби розміщення;
- ✦ *економічні*. Зростання прибутків населення, наявність економічного потенціалу певних регіонів або держав сприяє розвитку туристичних комплексів, передусім розвитку готельного господарства;
- ✦ *культурні*. Відмінні риси щодо менталітету, національності, релігії посприяли формуванню особливих потреб і мети мандрівників, тим самим спричинили створення засобів розміщення;
- ✦ *науково-технічні*. Сплеск наукових і технічних досягнень у світі вплинув на існуючий стан готельного господарства, зокрема: починають активно впроваджувати в роботу новітні технології та інформаційні системи;
- ✦ *політичні*. Законодавча база та нормативні положення країни чинять прямий вплив на готельне господарство, а саме: на будівництво, відповідність існуючим стандартам, наявність корпоративних форм спілки;
- ✦ *природно-ресурсні*. Опанування рекреаційних і природних туристичних ресурсів сприяє побудові нових відповідних готельних комплексів та інфраструктури;
- ✦ *історичні*. Процес змін одних форм організації процесу розміщення подорожуючих і готельної галузі на інші.

Вперше про засоби розміщення згадується в IV тисячолітті до нашої ери, коли з'являється потреба надати мандрівникам місця, де вони змогли б відпочити, переночувати та поїсти. Лише наприкінці XVI ст. у Франції починають відкриватися засоби готельного типу в приватних палацах, які мають великі

розміри, а також у багатих особняках, які належали державі. У той час вони отримують назву «готель». Тому при дослівному перекладі це – «міський палац магната», де прийнято було зупинятися закордонним дипломатам або місцевій владі.

В Україні заклади розміщення починають відкриватися у XII–XIII ст., коли відбувається економічний і політичний розквіт Київської Русі. Цьому сприяли вигідне економіко-географічне розташування – на перехресті торговельних шляхів; культурні та релігійні взаємини з державами Середземномор'я, Балтики та Західної Європи вплинули на розвиток міст, де починають будувати необхідні засоби розміщення.

Раніше «готельне господарство» відносили до господарської діяльності, основною функцією якої було надання платних послуг за розміщення. З часом побажання подорожуючих змінювалися, тому готелі почали надавати за додаткові кошти можливість харчування.

Від глибини дослідження та розуміння значення поняття «готельне господарство» залежить ефективність організації роботи, зокрема: стан матеріально-технічної бази, рівень професіоналізму працівників, а також обсяг задоволеності споживачів цих послуг.

Науковець Шкапова О. М. розглядає готельне господарство як важливу складову сфери послуг, до основних функцій якої належать надання послуг приймання, розміщення, а також інших послуг, які потребують споживачі, на час перебування і цьому закладі. Крім того, до складу готельного господарства автор відносить підприємства, з якими готелі мають договори, наприклад щодо надання послуг з трансферу, харчування, спорту, екскурсійної діяльності та інші [1, с. 172].

Клапчук В. М. в Польова Л. В. вважають, що сучасне готельне господарство – це складова економічної діяльності. Масштаби її розвитку залежать від зростання попиту та розширення послуг, існуючих на ринку. При цьому вони акцентують увагу на необхідності наявності відповідних інформаційних технологій у готелях задля оптимізації їхнього функціонування [2, с. 117].

Науковець Круль Г. Я. вивчає «готельну справу» як комплексну діяльність, яка надає подорожуючим необхідні послуги з розміщення та харчування, а також супутні послуги, які можуть знадобитися під час мандрівки. Наприклад, прання, прасування й інші [3, с. 13].

Згідно з визначенням Всесвітньої туристичної організації, готель – це об'єкт розміщення, для якого характерні наявність номерного фонду, необхідних і першочергових важливих послуг, зокрема: прибирання, можливість обслуговування в номерах та інші [4].

Відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 4269:2003 «Послуги туристичні. Класифікація готелів» готель – це підприємство будь-якої організа-

ційно-правової форми та форми власності, що надає готельні послуги, не обмежені щоденним заправлянням ліжок, прибиранням кімнат і санвузлів [18].

До готельних послуг відносять функції надання ліжко-місця або номеру для тимчасового розміщення та будь-яку іншу діяльність, що з цим пов'язана. Виділяють основні та додаткові послуги. Під першими розуміють обсяг послуг готелю, які входять до вартості номера (місця) та надається згідно з укладеним договором. Під другими – ті, що не належать до основних послуг готелю та які споживач замовляє та сплачує додатково за окремим договором (рис. 1).

пропозицією певного виду сервісу. Крім того, використання матеріально-технічної бази є базисом створення та надання послуг.

Надання послуг прийнято розглядати як сукупність поєднання процесів виробництва та споживання послуг, під час яких не відбувається створення нового продукту або вартості в готелі. При цьому саме робота готелів має великий вплив на збільшення національного доходу, надходження валюти до держави завдяки зарубіжним туристам.

У готельному господарстві під готельним ланцюгом розуміють об'єднання декількох готельних

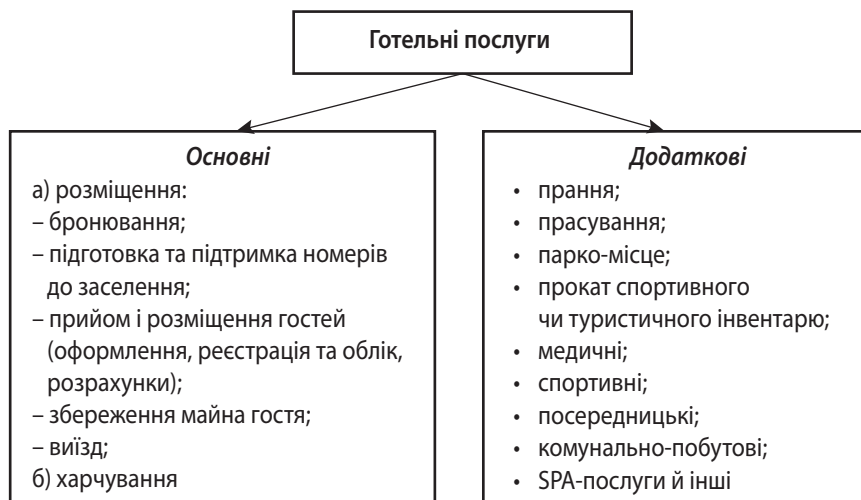

Рис. 1. Основні та додаткові готельні послуги

Джерело: складено за [6, с. 10].

Розвиток туристичної індустрії, намагання отримати більший дохід, збільшення кількості платоспроможних клієнтів – усе це привело до змін у готельному господарстві. Зокрема, з'явився додатковий сервіс з проведення ділових заходів, надання лікувальних послуг, анімаційних розваг й інші. Усе це, своєю чергою, сприяє збагаченню сутності поняття «готельне господарство», яке починає пропонувати послуги інших сфер економіки, а не тільки власного виробництва.

Раніше під поняттям «готельна справа» розуміли роботу в готелях. Пізніше зміст було розширено, і в наш час сюди відносять мотелі, ботелі, кемпінги, резерт-отелі тощо. Таким чином, саме готель можна назвати засновником інших видів засобів розміщення, який посприяв створенню індустрії гостинності.

Зазначимо, що деякі заклади розміщення типу санаторіїв, пансіонатів, дитячих таборів тощо, не слід відносити до готелів. Це пояснюється тим, що до їх першочергової функції не відноситься розміщення, а цінова політика, як правило, на рівні собівартості.

Економічна природа готельного господарства характеризується нематеріальністю. Це підтверджується тим, що виробничо-експлуатаційна робота засобів розміщення є не готовим продуктом, а лише

підприємств у загальний (колективний) бізнес, який має єдине керівництво, концепцію просування продукту та торгової марку. На його створення впливають певні фактори (рис. 2) [7].

Сьогодні в готельному господарстві діє низка нормативно-правових актів, які впливають на стан туристичної галузі та сприяють її розвитку. Правове поле, де функціонують підприємства індустрії гостинності, регулюється основними документами, зокрема:

1) міжнародними:

- ✦ Міжнародна готельна конвенція щодо укладання контрактів власниками готелів та туристичними агентствами. Вона регулює та контролює підписання та виконання готельних контрактів (документів). Вони укладаються між туристичними агентами та власниками готелів, якими було взято на себе зобов'язання щодо дотримання всіх правил цієї конвенції. Крім того, конвенцію застосовують до готельних контрактів, що мають міжнародний характер і укладені серед власників готелів та туристичними агентами місцезнаходження підприємств, що мають реєстрацію в різних країнах світу [9].

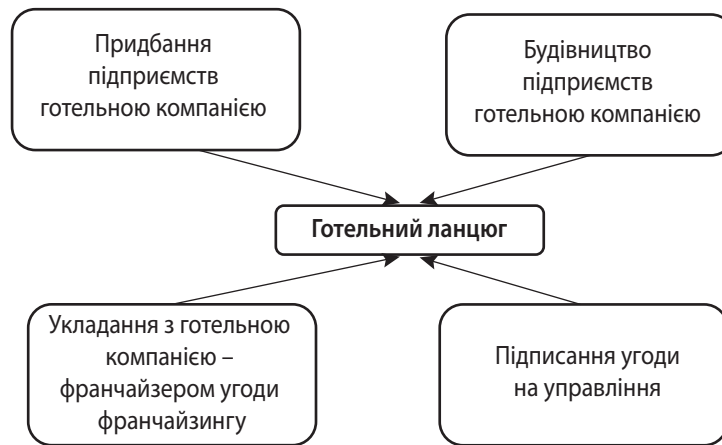

Рис. 2. Схема утворення готельного ланцюга

Джерело: складено за [8].

- ✦ *Міжнародні готельні правила.* До їх функції належить кодифікування загальноприйнятої міжнародної торговельної практики, яка, крім того, регулює договори щодо розміщення в готелях. Ці правила доповнюють положення, що передбачені національними законодавствами.
 - ✦ *Конвенція міжнародної організації праці № 172 про умови праці в готелях, ресторанах і аналогічних закладах.* Вона зобов'язує держави-учасниці, які ратифікують цю Конвенцію, забезпечити політику, яка буде спрямована на покращення умов праці всіх працюючих у готелях. Ціль цієї політики – надання соціального захисту всім працівникам [10].
 - ✦ *Міжрегіональна гармонізація критеріїв готельної класифікації.* Визначає мінімальні вимоги щодо будівель і номерів, якості обслуговування в готелях, наявності меблювань, енерго- та водопостачання, опалювання, рівня санітарних умов, безпеки та зв'язку, наявності та облаштованості кухні, а також усіх готельних послуг і обслуговуючого персоналу, що є в готелях [11].
- 2) Законодавчими та правовими документами України:**
- ✦ *Закон «Про туризм»* визначає загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в галузі туризму та спрямований на забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав при здійсненні туристичних подорожей. Він встановлює засади раціонального використання туристичних ресурсів і регулює відносини, пов'язані з організацією та здійсненням туризму на території України [12].
 - ✦ *Закон «Про підприємництво»* визначає загальні правові, економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності (підприємництва) громадянами та юридичними особами на території України, встановлює гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки [13].
 - ✦ *Закон «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»* визначає правові й організаційні засади розроблення, прийняття та застосування технічних регламентів і передбачених ними процедур оцінки відповідності, а також здійснення добровільної оцінки відповідності [14].
 - ✦ *Наказ Державної туристичної адміністрації України «Про затвердження Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг».* Цими правилами регламентуються основні вимоги, за яких споживачі використовують засоби розміщення незалежно від їхньої форми власності на території України. Крім того, ними регулюються відносини споживачів, з одного боку, та виконавцем цих самих послуг – з іншого, тобто готелем [15].
 - ✦ *Декрет Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію»* – у ньому сформовані правова й економічна бази щодо стандартизації та сертифікації. Також він затверджує форми організації, за якими вони функціонують в Україні [16].
- 3) Державними стандартами України, інструкціями, правилами:**
- ✦ *ДСТУ 4268:2003 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги».* Цей стандарт застосовують для сертифікації засобів розміщення. Він також поширюється на засоби розміщення, в яких проживають туристи. Ним регулюється класифікація та загальні вимоги засобів розміщення, а також послуги,

- які надаються. Суб'єктами господарювання виконуються вимоги стандарту. Крім того, цей стандарт надає можливість розробляти власні нормативні документи, які деталізують вимоги до певних видів засобів розміщення. Але вони не повинні бути нижче тих, що пропонуються цим стандартом. Сьомий і восьмий розділ надають інформацію щодо вимог безпеки та охорони навколишнього середовища [17].
- ✦ ДСТУ 4269:2003 «Послуги туристичні Класифікація готелів». Цей стандарт, так само як і попередній, можна застосовувати для сертифікації засобів розміщення. Крім того, ним затверджується їхня класифікація незалежно від форм власності або відомчої належності [18].
 - ✦ *Національний Стандарт України. «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення»*. У цьому стандарті встановлені строки, яких необхідно дотримуватися в усіх нормативних документах щодо сертифікації послуг тимчасового розміщення або проживання. Крім того, він призначений для категоризації всіх видів засобів розміщення та для роботи стандартизації [19].
 - ✦ *«Туризм та пов'язані з ним послуги. Інструкція з розроблення екологічних специфікацій щодо розміщення закладів»* – надає низку рекомендацій щодо розробки специфікації, яка направлена на зростання позитивного впливу закладів розміщення на навколишнє середовище. Важливо відмітити, що вимоги цього стандарту не поширюються на кемпінги [20].
 - ✦ *«Управління якістю та елементи системи якості. Частина 2. Наставови щодо послуг»* – закріплено принципи та елементи системи якості, що включають важливі процеси щодо ефективної послуги, починаючи з маркетингу та до її надання, а також її аналіз. Цей стандарт діє для підприємств, організацій, установ в Україні. При цьому не важливі їх форми власності або види діяльності, міністерства (відомства), органи, якими надається сертифікація, а також технічні комітети сертифікації.
 - ✦ *«Правила сертифікації послуг з розміщення»* – встановлюються вимоги щодо проведення сертифікації послуг, які надаються закладами тимчасового розміщення в системі сертифікації продукції в Україні. Крім того, ці правила є необхідними для дотримання органами, що сертифікують готельні послуги [21].
 - ✦ *«Національний знак відповідності. Форма, розміри, технічні умови та правила застосування»* – встановлюється форма, розмір і всі технічні вимоги до національного знаку відповідності, а також правила його застосування під час сертифікації продукції, процесів і послуг у системі сертифікації. Також за

цим стандартом надається знак, який позначає сертифіковану продукцію, тим самим інформуючи про це споживачів. Зауважимо, що вимоги цього стандарту є обов'язковими для дотримання.

- ✦ *«Оцінювання відповідності. Словник термінів і загальні принципи»*. Цим стандартом встановлюються загальні терміни та визначення щодо оцінювання відповідності, а також охоплено акредитацію органів, які проводять оцінювання відповідності.

4) Державними будівельними норми:

- ✦ *«Будинки і споруди. Готелі»:*
 - а) норми розповсюджуються на розробку проєктів щодо нових або реконструкцію готельних будинків і комплексів, які вже існують.
 - б) нормами встановлюються саме головні положення та загальні вимоги до організації території закладів розміщення та до окремих їх елементів.

ВИСНОВКИ

Отже, проаналізувавши природну складову та сутність готельного господарства, можна визначити його як економічну діяльність виробничої галузі, до функцій якої належить вироблення та надання туристичних послуг, а їх продаж приносить значні прибутки. Розглянуте нормативно-правове регулювання забезпечує функціонування готельного господарства та сприяє його розвитку на території України. Важливим залишається рівень державної підтримки готельної індустрії, яку спрямовано на стимулювання пріоритетних напрямів розвитку готельного бізнесу, дотримання державних стандартів і координацію туристичного обслуговування. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Шапова О. М. Маркетинг послуг : навч. посіб. Київ : Кондор, 2003. 304 с.
2. Клапчук В. М., Польова Л. В. Туризм і готельне господарство світу та України: історія та сучасний стан, тенденції і моніторинг : навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. 408 с.
3. Круль Г. Я. Основи готельної справи : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2011. 368 с.
4. UNWTO: Tourism Highlights. URL: <https://www.unwto.org>
5. Сайт Міністерства економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
6. Стратегічне управління готельними підприємствами в умовах глобалізації : монографія / за заг. ред. проф. В. М. Зайцевої. Запоріжжя : ЗНТУ, 2018. 120 с.
7. Hotel Chain. URL: <https://www.xotels.com/en/glossary/hotel-chain/>
8. Кашинська О. Є. Організація готельного господарства в схемах і таблицях : навчально-наочний посібник. Старобільськ : Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2018. Ч. 1. 188 с.

9. Международная гостиничная конвенция касательно заключения контрактов владельцами гостиниц и турагентами (1975 год). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_417#Text
10. Конвенція про умови праці в готелях ресторанах і аналогічних закладах № 172. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_035#Text
11. Classification of hotel establishments within the EU. URL: http://ec.europa.eu/consumers/ecc/docs/hotel_establishment_classification_EU_en.pdf
12. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>
13. Закон України «Про підприємництво» від 07.02.1991 р. № 689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>
14. Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15.01.2015 р. № 124-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>
15. Наказ Державної туристичної адміністрації України «Про затвердження Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг» від 16.03.2004 р. № 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0413-04#Text>
16. Декрет Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію» від 10.05.1993 р. № 46-93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/46-93#Text>
17. ДСТУ 4268:2003 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги». URL: https://dnaop.com/html/29636/doc-ДСТУ_4268_2003
18. ДСТУ 4269:2003 «Послуги туристичні. Класифікація готелів». URL: https://dnaop.com/html/29982/doc-ДСТУ_4269_2003
19. Національний Стандарт України. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення. URL: <https://hihostels.com.ua/sites/default/files/hostely/dstu4527.pdf>
20. ISO/TS 13811:2015 Tourism and related services – Guidelines on developing environmental specifications for accommodation establishments. URL: <https://www.iso.org/standard/54307.html>
21. Правила обов'язкової сертифікації послуг з тимчасового розміщення (проживання) : затверджені Наказом Держстандарту України від 27.01.1999 р. № 37. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0236-99#Text>

REFERENCES

- “Classification of hotel establishments within the EU”. http://ec.europa.eu/consumers/ecc/docs/hotel_establishment_classification_EU_en.pdf
- “DSTU 4268:2003 «Posluhy turystychni. Zasoby rozmishchennia. Zahalni vymohy»” [DSTU 4268:2003 “Tourist Services. Accommodation Facilities. General Requirements”]. https://dnaop.com/html/29636/doc-ДСТУ_4268_2003
- “DSTU 4269:2003 «Posluhy turystychni. Klasyfikatsiia hoteliv»” [DSTU 4269:2003 “Tourist Services. Classification of Hotels”]. https://dnaop.com/html/29982/doc-ДСТУ_4269_2003
- Hotel Chain. <https://www.xotels.com/en/glossary/hotel-chain/>
- “ISO/TS 13811:2015 Tourism and related services - Guidelines on developing environmental specifications for accommodation establishments”. <https://www.iso.org/standard/54307.html>
- Kashynska, O. Ye. *Orhanizatsiia hotelnoho hospodarstva v skhemakh i tablytsiakh* [Organization of the Hotel Industry in Diagrams and Tables], part 1. Starobilsk: Vyd-vo DZ «Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka», 2018.
- Klapchuk, V. M., and Polyova, L. V. *Turyzm i hotelne hospodarstvo svitu ta Ukrainy: istoriia ta suchasnyi stan, tendentsii i monitorynh* [Tourism and Hotel Industry of the World and Ukraine: History and Current State, Trends and Monitoring]. Ivano-Frankivsk: Foliant, 2013.
- Krul, H. Ya. *Osnovy hotelnoi spravy* [Basics of Hotel Business]. Kyiv: TsUL, 2011.
- [Legal Act of Ukraine] (1975). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_417#Text
- [Legal Act of Ukraine] (1991). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (1993). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/46-93#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (1995). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0236-99#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2004). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0413-04#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>
- [Legal Act of Ukraine]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_035#Text
- “Natsionalnii Standart Ukrainy. Posluhy turystychni. Zasoby rozmishchennia. Terminy ta vyznachennia” [National Standard of Ukraine. Tourist Services. Accommodation Facilities. Terms and Definitions]. <https://hihostels.com.ua/sites/default/files/hostely/dstu4527.pdf>
- Sait Ministerstva ekonomky Ukrainy. <http://www.me.gov.ua>
- Shkapova, O. M. *Marketynh posluh* [Marketing Services]. Kyiv: Kondor, 2003.
- Stratehichne upravlinnia hotelnymy pidpriemstvamy v umovakh hlobalizatsii* [Strategic Management of Hotel Enterprises in the Context of Globalization]. Zaporizhzhia: ZNTU, 2018.
- “UNWTO: Tourism Highlights”. <https://www.unwto.org>